

Araştırma Makalesi
Research Article

**PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ İLE TARİH VE EDEBİYAT
BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ARASINDA RUHSAL BOZUKLUKLARA
İLİŞKİN TUTUM VE İNANÇLARIN KARŞILAŞTIRILMASI**

Elmas Merve MALAS*
İsmet KIRPINAR**

Öz: Çalışmada psikoloji eğitiminin ve ruhsal bozukluklara karşı tutumların ilişkisini tespit etmek amacıyla, üniversitede okumakta olan Psikoloji bölümü ile Edebiyat ve Tarih bölümü son sınıf öğrencileri arasında ruhsal bozukluklara ilişkin tutum ve inançların karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışma Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinde okumakta olan Grup 1/Psikoloji (55) ve Grup 2/Edebiyat ve Tarih (47) bölümü son sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 102 gönüllü öğrencinin katılımıyla gerçekleştirildi. Öğrencilere demografik bilgilerinin yanı sıra yazılı olarak verilen iki farklı olguyu göz önünde bulundurarak ayrı ayrı Sosyal Mesafe Ölçeği (SMÖ) (Arkar, 1991) ve ayrıca Türkçe'ye Bilge ve Çam (2008) tarafından uyarlanan Ruhsal Hastalıklara Yönelik İnançlar Ölçeği (RHYİÖ) (Bilge ve Çam, 2008) doldurmaları istendi. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistikler (yüzdeler, aritmetik ortalama, standart sapma, en alt ve en üst değerler) ve karşılaştırma istatistik (t testi) yöntemleri kullanıldı. OKB olgusunun bulunduğu Olgu 1'e göre grupların SMÖ puanları karşılaştırıldığında birinci grubun test puan ortalamaları ($\bar{x}=55,41$) ile ikinci grubun (tarih-edebiyat) test puan ortalamaları ($\bar{x}=62,46$) arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlendi ($p<0,05$). Ayrıca ikinci grubun (tarih-edebiyat) RHYİÖ puanları daha yüksek bulundu ve gruplar arasında anlamlı fark olduğu belirlendi ($p<0,001$). RHYİÖ ölçeğine ait olan alt ölçek karşılaştırıldığında ikinci grubun tehlikelilik ve çaresizlik alt ölçek puanları (tarih-edebiyat) daha yüksek bulundu ve gruplar arasında anlamlı fark olduğu görüldü ($p<0,001$), ancak grupların utanma alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark yoktu ($p>0,05$). Şizofreni hikâyesi olan Olgu 2'ye göre grupların SMÖ puanları arasında anlamlı fark yoktu ($p>0,05$). Her iki grupta da SMÖ puanları olgular arasında karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark vardı ($p<0,001$). Bulgular hem psikoloji ve hem de edebiyat-tarih bölümü öğrencilerinin şizofreni hastalığına karşı olumsuz tutumlara sahip olduklarını ve sosyal mesafe koyduklarını göstermiştir. Ancak OKB hastalığına karşı yalnızca edebiyat-tarih öğrencilerinin olumsuz tutuma sahip oldukları bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ruhsal Bozukluk, Tutum, Sosyal Mesafe, İnanç, Şizofreni, Obsesif-Kompulsif Bozukluk.

* Uzman Psikolog, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Doktora Öğrencisi. e-mail: mervemalas@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-5148-6085

** Prof. Dr., Bezmialem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Psikiyatri Anabilim Dalı. e-mail: ikirpinar@bezmialem.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9816-3438

COMPARISON OF ATTITUDES AND BELIEFS ABOUT MENTAL DISORDERS BETWEEN PSYCHOLOGY DEPARTMENT STUDENTS AND HISTORY AND LITERATURE DEPARTMENT STUDENTS

Abstract: This study was intended to identify the relationship between psychology education and attitudes toward mental disorders. The study was carried out with the aim of comparing attitudes and beliefs about mental disorders between the Psychology Department and the Literature and History Department senior students who are studying at university. The study was conducted with the participation of a total of 102 volunteer students from the Department of Psychology (55) and Literature and History (47) who were studying at Fatih Sultan Mehmet Vakıf University. Social Distance Scale (SDS) (Arkar, 1991) and Beliefs Toward Mental Illness Scale (BMI) which was adapted to Turkish by Bilge and Cam (2008); and demographic information form were completed by the participants. The study also gave participants cases in which two different mental illnesses were described. Data analysis was performed using descriptive statistics (percentage, mean, standard deviation, min-max) and comparative statistics (t test). When the SDS scores of the groups were compared according to Case 1 with OCD, there was a significant difference between the groups. The mean scores of the first group ($\bar{x}=55.41$) and the mean scores of the second group (history-literature) ($\bar{x}=62.46$). In addition, BMI scores of the second group (history-literature) were higher than first group. There was a significant difference between the groups ($p<0.001$). When the subscale of the BMI scale was compared, it was found that danger and desperation subscale scores of the second group (history-literature) were higher and there was a significant difference between the groups ($p<0.001$), but there was no significant difference between the shame subscale scores of the groups ($p>0.05$). According to Case 2 with schizophrenia, there was no significant difference between the groups ($p>0.05$). There was a significant difference between SMO scores in both groups compared to the cases. ($p<0.001$). The findings showed that both psychology and literature-history department students had negative attitudes toward schizophrenia and put social distance. However, only literature-history students have been found to have a negative attitude towards OCD disease.

Keywords: Mental Disorder, Attitudes, Social Distance, Beliefs, Schizophrenia, Obsessive Compulsive Disorder.

I. Giriş

Damgalamak anlamına gelen “Stigma” kavramı toplum içinde bazı hastalıklara, rahatsızlıklara karşı takınılan ve kişinin dışlanmasına yol açan olumsuz görüş ya da tutumlardır (Taşkın, 2007). Önyargı, tutum ve damgalama terimleri birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Kişi ya da gruplara karşı olumsuz görüşler ya da olumsuz tutumlar olan önyargılar, bu grup veya kişilere karşı “sosyal mesafe” şeklinde ortaya çıkar (Arkar, 1991). Damgalama terimi ise toplumun çoğu tarafından olumsuz olarak değerlendirilen kişinin özelliğine karşı ayırıcı ve reddedici davranışlardır (Byrne, 2000; Erbaydar & Çilingiroğlu, 2010).

Damgalanma, kişiye yönelik önyargılı bir tutumu ve ayrımcılığa sebep olacak davranışları beraberinde getirdiğinden, rahatsızlığı olan kişinin işini daha da zorlaştırır (Arkan, Bademli ve Duman, 2011). Başkaları tarafından damgalanmak kişiyi daha da stresli bir hayata sokar (Soygür & Özalp, 2005). Toplum tarafından ruhsal hastalığı olan kişiler; öldürmeye meyilli ve kendilerinden korkulması gereken, kendi hastalıklarından sorumlu zayıf karakterli kişiler olarak görülürler (Akt. Corrigan ve Watson, 2002; Gabbard GO. Gabbard K., 1992 ve Wahl OF,1995). İki bin Amerikan ve İngiliz vatandaşıyla yürütülen bir çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur (Corrigan

& Watson, 2002). Damgalanan kişinin benliği de ciddi tehdit altındadır. Bunun sonucunda dışlanma, sosyal desteğin azalması, kişinin hayat kalitesinin ve öz güveninin azalması görülür. Kişinin tam da sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu zamanda yalnızlaşması, hastalığını kabullenmesini ve aşmasını daha da zorlaştırır. Damgalanan kişi toplum tarafından hoş karşılanmadığının, dışlandığının, saygı görmediğinin farkındadır (Sezer & Kezer, 2013). Bu nedenle kişinin kimliği hakkında da halk tarafından olumsuz kalıplar geliştirilebilir (Soygür & Özalp, 2005). Psikolojik rahatsızlığı olan kişilere yönelik damgalanma, kişilerin hem günlük hayatlarını yakından etkiler hem de tedavi sonuçları üzerinde olumsuz etki yaratır (Cohen and Struening, 1962).

Ruhsal hastalıklara karşı oluşan olumsuz tutum ve inançlar, ruhsal hastalığa sahip kişilerin olumsuz yönde etiketlenmelerine sebep olmaktadır (Cohen and Struening, 1962; Soygür & Özalp, 2005; Arkan, Bademli ve Duman, 2011). Bu nedenle toplumun ruhsal bozukluğu olan kişilere ilişkin tutum ve inançları hakkında elde edilecek ayrıntılı bilgiler, ruhsal bozukluklara yönelik yapılacak bilimsel çalışmalara ve ruhsal hastalıkların tedavisine önemli katkılar sağlayacaktır.

Ruh sağlığı mesleği ile ilgilenen veya bu alanda eğitim görenlerin ruhsal bozukluklara ilişkin tutum ve inançlarını inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Psikoloji bölümü öğrencileri ve mezunları üzerinde yapılan bir çalışmada öğrenciler ve mezunlar arasında ruhsal bozukluklara ilişkin bakış açıları arasında fark bulunamamıştır (Yıldız ve ark., 2014). Ayrıca psikoloji bölümü 1. ve 4. sınıf öğrencileri arasında yapılan karşılaştırmada da anlamlı farklılıkların bulunmadığı gösterilmiştir (Eker, 1985).

Üniversitelerin psikoloji bölümlerinde verilen ruhsal hastalıklar hakkındaki eğitimlerin, öğrencilerin ruhsal hastalığa ve ruhsal hastalığı olan bireylere karşı tutum ve inançlarını nasıl etkilediği incelenmeli ve ruhsal bozukluklara karşı stigma konusunda farkındalık oluşturup oluşturmadığına bakılmalıdır. Literatürde, psikoloji bölümünde okuyan birinci sınıf ve son sınıf öğrencileri ile psikoloji bölümünde yüksek lisans yapan öğrencilerinin karşılaştırıldığı çalışma bulunmaktadır (Yıldız ve ark., 2014). Bu çalışmada farklı sınıflarda okuyan öğrenciler arasında fark olmadığı ve öğrencilerin ruhsal hastalıklar hakkında olumsuz etiketlemede ortalamanın altında puanlar aldıkları bulunmuştur. Ayrıca bu tutum ve inançlar hakkında, sağlık alanında eğitim gören lisans öğrencileri ve mezunları arasındaki farklılıklar araştırılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda ruhsal hastalığa ve ruhsal hastalığı olan bireylere karşı tutum ve inançlarının ne ölçüde farklılık gösterdiğinin yapılacak çalışmalarla desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir (Arkan ve ark., 2011; Oban & Küçük, 2011).

Buradan yola çıkarak bu çalışmada; Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinde okuyan psikoloji bölümü son sınıf öğrencileri ile Edebiyat ve Tarih bölümlerdeki son sınıf öğrencileri arasında ruhsal hastalıklara yönelik tutum ve inançların karşılaştırılması amaçlanmıştır. Ayrıca çalışmada ruh sağlığı konusunda eğitim almış olmakla, ruhsal bozukluklar hakkındaki tutumlar arasındaki ilişki incelenecektir.

Hipotez 1: Psikoloji bölümünde son sınıf öğrencileri ile Edebiyat ve Tarih bölümlerdeki son sınıf öğrencilerinin okb olgusuna yönelik tutum ve inançları arasında fark vardır.

Hipotez 2: Psikoloji bölümünde son sınıf öğrencileri ile Edebiyat ve Tarih bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin şizofreni olgusuna yönelik tutum ve inançları arasında fark yoktur.

Hipotez 3: Psikoloji bölümü öğrencilerinin SMÖ ve RHYİ ölçeklerinden aldıkları puanlar Edebiyat ve Tarih bölümü öğrencilerinin puanlarından daha düşüktür.

II. Gereç ve Yöntem

Çalışmanın örneklemini Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Psikoloji bölümü ile Edebiyat ve Tarih bölümlerinin son sınıf öğrencilerinden oluşturulmuştur. Çalışma için; çalışma öncesi Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Etik kurul onayı alınmıştır.

Sosyal Mesafe Ölçeği (SMÖ): 1991 yılında Arkar tarafından geliştirilen SMÖ, örnek iki vaka ve bu vakalarla ilgili sorulardan oluşmaktadır. Paranoid şizofreni ve anksiyete bozukluğu tanımlanan vakalardır. Vakalarda psikiyatrik tanımlar verilmemiştir. Örnek vakayı, kişi ile ruhsal hastalığı olan birey arasında tercih edilen sosyal mesafeyi ölçmek için geliştirilen sorular izlemiştir. Ölçek; 7 dereceli Likert tipinde bir ölçektir; “Kesinlikle rahatsız etmez: 1”, “Rahatsız etmez: 2”, “Pek Rahatsız Etmez: 3”, “Farketmez: 4”, “Biraz rahatsız eder: 5”, “Rahatsız eder: 6”, “Kesinlikle Rahatsız eder: 7” ifadeleri ile cevaplanan 14 sorudan oluşmaktadır. Arkar tarafından Cronbach’s Alfa güvenilirlik katsayısı 0.88 bulunmuştur. Ölçek; toplam puan üzerinden değerlendirmekte olup ölçekten alınan puanın yükselmesi sosyal mesafenin fazla olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada, SMÖ’nün Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak bulundu.

Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği (RHİÖ): Hirai ve Clum tarafından 1998 yılında geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğini Bilge ve Çam 2008 yılında yapmıştır. Ölçek; 6’lı Likert tipindedir; “Tamamen katılmıyorum: 0”, “Çoğunlukla katılmıyorum: 1”, “Kısmen katılmıyorum: 2”, “Kısmen katılıyorum: 3”, “Çoğunlukla katılıyorum: 4”, “Tamamen katılıyorum: 5” şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek üç alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçek toplam Cronbach alfa katsayısı 0.82, alt ölçekler için ise “Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma” alt ölçeği için 0.80, “Tehlikeli” alt ölçeği için 0.71 ve “Utanma” alt ölçeği için 0.69 olarak bulundu.

Tehlikeli Alt Ölçeği; ruhsal hastalıkların ve hastaların tehlikeli olduğundan bahseder ve 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 13. Maddeleri içermektedir. Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma Alt Ölçeği (ÇKİB); ruhsal hastalıkların kişilerarası ilişkiyi etkileme ve buna bağlı çaresizlik durumlarından bahseder. Bireyin özellikle duygusal etkilenmesinden dolayı, ruhsal hastalıklı bireylerle kişilerarası ilişki sürecinde kendini engellemesini ve çaresizlik yaşadığını ifade eder. Alt ölçek 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21. maddeleri içermektedir. Utanma Alt Ölçeği; bireylerin ruhsal hastalığa yönelik utanma duygusu yaşadığını ifade eder. Alt ölçek 12. ve 15. Maddeleri içermektedir. Ölçek hem toplam puan, hem de alt ölçek puanları üzerinden yorumlanmakta olup, ölçek ve alt ölçeklerden alınan yüksek puan olumsuz inancı ifade etmektedir. Bu çalışmada, RHİÖ’nin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.84 olarak bulundu.

Çalışmada daha önce geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilmiş olan psikolojik lme araçları kullanıldı. (Arkar, 1991; Bilge & am, 2008). Ayrıca sosyal mesafe leğinden önce katılımcılara yazılı olarak vaka olguları sunuldu. Katılımcılardan olguların her ikisine de ayrı ayrı olarak sosyal mesafe leği doldurmaları istendi. Çalışmada kullanılan olgular; şizofreni ve obsesif kompulsif bozukluğunu betimleyen olgular araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Arkar'ın (1991) alışmasında tanınmış star örneklerini kullanmıştır (Akt; Eker, 1989; Erinsho ve Ayonrinde, 1978), ilk olarak Shirley Star tarafından geliştirilmiş olan rnekler "Star vignettes"tir (Star, 1955). Çalışmada kullanılan olgular bu örnekler dikkate alınarak hazırlanmış olgulardır. rnek olgulara herhangi bir psikiyatrik tanı yazılmamıştır.

Katılımcılara lek uygulaması hakkında önceden bilgi verilmiştir. Katılımcılardan isimlerini anket formuna yazmamaları özellikle istenmiştir.

Araştırma rneklemi; 2016-2017 eğitim ğretim yılında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Psikoloji bölümü ile Edebiyat ve Tarih bölümlerinin son sınıfında okuyan öğrencilerinden oluşturulmuştur. Çalışmadaki lekler son sınıf Psikoloji bölümü (n=55) ile Tarih ve Edebiyat bölümü (n=47) ğrencilerine uygulanmıştır. Çalışmaya Psikoloji, Edebiyat ve Tarih son sınıf öğrencilerinden gönüllü olanlar katılmıştır.

Verilerin Toplanması; çalışmada katılımcılardan iki farklı olguyu okuyup sonra da bu olgularda yer verilen kişilere ilişkin sosyal mesafesini belirleyecek olan Sosyal Mesafe leğini (SM) her iki olgu içinde ayrı ayrı doldurmaları ve ruhsal bozukluklara karşı tutumlarını belirleyecek olan Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar leğini (RHYİ) doldurmaları istendi. Ankette bulunan iki farklı olguya göre ayrı ayrı ve doldurulması istenmiştir.

Birinci bölümde araştırmaya katılan son sınıf ğrencilerinin demografik özellikleri, daha önce kendilerinin psikiyatrik destek alıp almadıkları, ailelerinde ruhsal hastalık tanısı konmuş birey varlığı ve ruhsal hastalıklar hakkında bilgi edinip edinmedikleri araştırıldı.

İkinci bölümde, Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) tanısı olan vakaya ait bilgilerin bulunduğu olgu 1'e göre Arkar'ın (1991) tarafından geliştirilen Sosyal Mesafe leği (SM) bulunmaktadır.

nc bölümde, katılımcılardan Bilge ve am'ın (2008) Türkçe 'ye uyarlamasını gerçekleştirdiği Ruhsal Hastalığa Yönelik inançlar leği uygulanmıştır. Ruhsal hastalığa yönelik inançlar leğinin değerlendirilmesinde ölçekte bulunan alt alt ölçekler dikkate alınarak yorumlanmıştır. Bunlar; Tehlikelilik alt leği, aresizlik ve Kişiler Arası İlişkilerde Bozulma alt leği ve Utanma alt leğidir.

Dördüncü bölümde, şizofreni tanısı olan hastaya ait bilgiler bulunduğu olgu 2'ye göre Arkar'ın (1991) tarafından geliştirilen Sosyal Mesafe leği (SM) bulunmaktadır.

İstatistiksel Analiz; Verilerin analizinde SPSS 18.00 Programı kullanılmıştır. Katılımcıların leklere verdiği cevaplar sonucunda toplam puanlar belirlenmiştir. Son sınıf ğrencilerinin bireysel özelliklerine ilişkin bulguların değerlendirilmesinde ortalama- standart sapma, minimum maksimum ve yüzdelik oranlar belirlenmiştir. Katılımcıların verilen iki olgu için sosyal mesafe puanlarının ve ruhsal hastalıklara karşı tutumlarının toplam puanda ve alt ölçeklerde farklılaşıp farklılaşmadıklarının tespit etmek için bağımsız

örneklem t-testi analizlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar bulgular kısmında tablo halinde gösterildi. İstatistiki değerlendirmede anlamlılık düzeyi $p=0,05$ olarak kabul edilmiştir.

III. Bulgular

Birinci bölümde öğrencilerinin demografik özellikleri ve daha önce kendileri ve ailelerinde psikiyatrik destek alıp almadıkları ve ruhsal hastalık hakkında bilgi edinip edinmedikleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Grup 1 (psikoloji öğrencileri) ve Grup 2 (Edebiyat ve Tarih bölüm öğrencileri)'nin yaş ortalamalarının karşılaştırılmasında gruplar arasında yaş farkı olmadığı görülmüştür. ($p>0.05$, $p=0.07$)

A. İkinci Bölüm

Obsesif Kompulsif bozukluk olgusu için hem psikoloji hem de edebiyat ve tarih bölümü öğrencilerinin Sosyal Mesafe Ölçeğine (SMÖ) vermiş oldukları cevaplar sonucuna göre psikoloji bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalaması ($\bar{x}=3,95$) iken Edebiyat ve Tarih bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalamaları ($\bar{x}=4,46$) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($t(100)=-2,24$, $p=0,027$) (Tablo 1).

Tablo 1: Psikoloji ile Edebiyat ve Tarih bölümü son sınıf öğrencilerinin olgu 1 için SMÖ ortalamaları karşılaştırması sonucu

Gruplar	n	Ortalama	Standart sapma	t	df	p
Psikoloji	55	3,95	1,16			
Edebiyat				2,24	100	0,027*
Tarih	47	4,46	1,08			

* $p < .05$.

Olgu 1'e göre Sosyal Mesafe Ölçeğine (SMÖ) verdikleri cevaplar gruplara göre ayrı ayrı değerlendirdiğinde şu sorulara verdikleri cevaplar dikkat çekici bulunmuştur.

İkinci soruya (Bu kişi ile şehirlerarası otobüste, yedi saatlik bir yolculukta bir arada olmak sizi rahatsız eder mi?) Grup 1(psikoloji) yedili likert ölçeğinden 14 kişi (%25) yedi nolu (kesinlikle rahatsız eder) likert ölçeğini işaretlerken Grup 2'deki 28 kişi (% 60) yedi nolu (kesinlikle rahatsız eder) likert ölçeğini işaretlemiştir ($t(100)=-3,334$, $p=0,001$).

Yedinci soruya (Bir aile toplantısında karşılaştığınız bu kişi ile iskambil kâğıdı, okey, tombala ve benzeri bir oyunu oynar mısınız?) Grup 1(psikoloji) yedili likert ölçeğinden 6 kişi (% 11) yedi nolu (kesinlikle rahatsız eder) likert ölçeğini işaretlerken Grup 2'deki 19 kişi (% 40) yedi nolu (kesinlikle rahatsız eder) likert ölçeğini işaretlemiştir ($t(100)=-2,756$, $p=0,007$).

B. Üçüncü Bölüm

Bu bölümde öğrencilerin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeğinden aldıkları puanların okudukları bölüme göre farklılık gösterip göstermediği t-testi ile analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Psikoloji ile Edebiyat ve Tarih Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin RHYİÖ Ortalamaları Karşılaştırması Sonucu

RUHSAL HASTALIĞA YÖNELİK İNANÇ ÖLÇEĞİ (RHYİÖ) TOPLAM PUAN					
GRUPLAR	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Psikoloji	55	2,95	0,61	4,016	0,000*
Edebiyat-Tarih	47	3,48	0,62		
RHYİÖ ALT ÖLÇEKLERİ					
1.TEHLİKELİ ALT ÖLÇEĞİ	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Psikoloji	55	3,36	0,63	4,63	0,000*
Edebiyat-Tarih	47	4,00	0,74		
2.ÇARESİZLİK VE KİŞİLER ARASI İLİŞKİLERDE BOZULMA ALT ÖLÇEĞİ	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Psikoloji	55	2,91	0,76	3,48	0,001*
Edebiyat-Tarih	47	3,44	0,79		
3.UTANMA ALT ÖLÇEĞİ	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Psikoloji	55	1,60	0,83	0,013	0,98**
Edebiyat-Tarih	47	1,59	0,77		

*p<0.001, **p<.05.

Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeği (RHYİÖ) Toplam Puan; Öğrencilerin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğine (RHYİÖ) vermiş oldukları cevaplar sonucuna göre psikoloji bölümü son sınıf öğrencilerinin

ortalaması ($\bar{x}=2,95$) iken Edebiyat ve Tarih bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalamaları ($\bar{x}=3,48$) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. ($t(100)=4,016$, $p=0,000$). (Tablo 2)

Tehlikelliki Alt Ölçek; Öğrencilerin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğine (RHYİÖ) vermiş oldukları cevaplar sonucuna göre psikoloji bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalaması ($\bar{x}=3,36$) iken Edebiyat ve Tarih bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalamaları ($\bar{x}=4,00$) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. ($t(100)=4,63$, $p=0,000$). (Tablo 2)

Çaresizlik ve Kişiler Arası İlişkilerde Bozulma Alt Ölçeği; Öğrencilerin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğine (RHYİÖ) vermiş oldukları cevaplar sonucuna göre psikoloji bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalaması ($\bar{x}=2,91$) iken Edebiyat ve Tarih bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalamaları ($\bar{x}=3,44$) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. ($t(100)=3,48$, $p=0,001$). (Tablo 2)

Utanna Alt Ölçeği; Öğrencilerin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğine (RHYİÖ) vermiş oldukları cevaplar sonucuna göre psikoloji bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalaması ($\bar{x}=1,60$) iken Edebiyat ve Tarih bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalamaları ($\bar{x}=1,59$) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark bulunamamıştır. ($t(100) = 0,013$, $p=0,98$). (Tablo 2)

Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğine (RHYİÖ) verdikleri cevaplar gruplara göre ayrı ayrı değerlendirdiğinde şu sorulara verdikleri cevaplar dikkat çekici bulunmuştur.

Üçüncü soruya (Davranışları tehlikeli olması nedeniyle, ruhsal hastalığı olan bireylerden uzak durmak iyi bir fikirdir.) Grup 1 altılı likert ölçeğinden 24 kişi (% 44) bir nolu (çoğunlukla katılmıyorum) likert ölçeğini işaretlerken, Grup 2'deki 22 kişi (%47) üç nolu (kısmen katılıyorum) likert ölçeğini işaretlemiştir ($t(99)=-6,736$, $p=0,000$).

İkinci soruya (Ruhsal hastalıklar, fiziksel hastalıklara göre, daha uzun bir iyileşme süreci gerektirir.) her iki grupta (Grup 1 (%35) Grup 2 (%32)) çoğunlukla dört nolu (çoğunlukla katılıyorum) likert ölçeğini işaretlemiştir. Ayrıca yine her iki grupta (Grup 1 (%24) Grup 2 (%45)) çoğunlukla beş nolu (tamamen katılıyorum) likert ölçeğini işaretlemiştir ($t(100)=-2,727$, $p=0,008$).

C. Dördüncü Bölüm

Şizofreni olgusu için hem psikoloji hem de edebiyat ve tarih bölümü öğrencilerinin Sosyal Mesafe Ölçeğine (SMÖ) vermiş oldukları cevaplar sonucuna göre psikoloji bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalaması ($\bar{x} = 4,69$) iken Edebiyat ve Tarih bölümü son sınıf öğrencilerinin ortalamaları ($\bar{x} = 5,15$) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark bulunamamıştır ($t(100)=1,87$, $p=0,067$) (Tablo 3).

Tablo 3: Psikoloji ile Edebiyat ve Tarih Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Olgu 2 için SMÖ Ortalamaları Karşılaştırması Sonucu

Gruplar	n	Ortalama	Standart sapma	t	p
Psikoloji	55	4,69	1,16	1,87	0,067
Edebiyat-Tarih	47	5,15	1,33		

*p>0.05

Psikoloji bölümü (Grup 1) ve Edebiyat Tarih bölümü (Grup 2) öğrencilerinin Olgu 1 ve Olgu 2 için Sosyal Mesafe Ölçeğine (SMÖ) göre verdikleri puan ortalamalarının olgular arasında karşılaştırılması ayrı ayrı Tablo 4 ve 5'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Psikoloji Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Olgu 1 ve Olgu 2 için SMÖ Ortalamaları Karşılaştırması Sonucu

Psikoloji	n	Ortalama	Standart sapma	t	p
OLGU 1	55	3,95	1,16	4,079	0,000
OLGU 2	55	4,69	1,16		

*p<0.001

Tablo 5: Edebiyat ve Tarih bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Olgu 1 ve Olgu 2 için SMÖ Ortalamaları Karşılaştırması Sonucu

Edebiyat-Tarih	n	Ortalama	Standart sapma	t	p
OLGU 1	47	4,46	1,08	3,692	0,001
OLGU 2	47	5,15	1,33		

*p<0.001

Psikoloji bölümü son sınıf öğrencilerinin Olgu 1 için ortalaması ($\bar{x}=3,95$) iken Olgu 2 için ortalamaları ($\bar{x}=4,69$) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (Tablo 4)

Edebiyat ve Tarih bölümü öğrencilerinin Olgu 1 için ortalaması ($\bar{x}=4,46$) iken Olgu 2 için ortalamaları ($\bar{x}=5,15$) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (Tablo 5)

IV. Sonuç

Araştırmanın amacı, Psikoloji bölümü ile Edebiyat ve Tarih bölümü öğrencileri arasında ruhsal bozukluklara ilişkin tutum ve inançlarını karşılaştırarak ruhsal hastalıkları etiketlemede psikoloji eğitimi arasında ilişki olup olmadığını tespit etmektir. Bu çalışmanın sonucunda psikoloji bölümü son sınıf öğrencileri ile Edebiyat ve Tarih bölümü öğrencilerinin olgu 1 olan OKB vakasına karşı tutumları arasında fark bulunurken, olgu 2 olan şizofreni

vakasına karşı öğrenciler aralarında fark bulunamamıştır. Araştırmanın sonucunda psikoloji eğitiminde öğrencilerin ruhsal hastalıklara karşı özellikle şizofreni bozukluğuna karşı olumsuz tutumlarının olduğu tespit edildi. Öğrencilerin ruhsal hastalıklara karşı olumsuz tutumlarının değiştirilmesi gerektiği ve anti-stigma eğitiminin eklenmesi gerektiği düşünüldü. Araştırmanın en önemli katkısı, Psikoloji eğitimi alan öğrenciler ile başka bölüm öğrencileri karşılaştırılarak psikoloji eğitimi sırasında alınan derslerin ruhsal hastalıklara karşı olumsuz tutumları ne ölçü de etkilediğini tespit etmek ve literatüre katkı sağlamaktır. Bu çalışmadaki elde edilen bulgular değerlendirilmesi daha önce bulgular kısmında dört bölümde ele alınmıştır.

Birinci Bölümdeki Tartışma Konuları; Çalışmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri ile öğrencilerin daha önce kendilerinin destek alıp almadıkları, ailelerinde bir yakının psikiyatrik tanısının olup olmadığı ve ruhsal hastalık hakkında önceden bilgi edinip edinmedikleri ile ilgili veriler değerlendirilmiştir. Ancak çalışmaya katılan öğrencilerin önceden destek alıp almamalarının, ailelerinde psikiyatrik tanısı olan bireyin bulunup bulunmamasının ya da önceden ruhsal hastalık hakkında bilgi sahibi olup olamamalarının, çalışmada verilen olgulara karşı sosyal mesafe puanları arasında ilişki bulunamamıştır.

İkinci Bölümdeki Tartışma Konuları; Bu çalışmadaki OKB ile ilgili olan Olgu 1'e göre her iki grubun (psikoloji ile edebiyat ve tarih) Sosyal Mesafe Ölçeğine (SMÖ) göre ortalamalarının öğrenciler arasında karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu sonuçtan da Psikoloji bölümü son sınıf öğrencilerinin Olgu 1'deki OKB'li olgu ile ilgili daha pozitif düşündükleri sonucu çıkarılmıştır. Dündar ve ark., (1995)'nin yaptığı çalışmada da OKB hastalığı ve diğer ruhsal hastalıklara karşı tutumları incelediklerinde çalışmaya katılan toplumdaki kişilerin en çok OKB hastalığını bildikleri belirtilmiştir. Yıldız ve ark.'nın (2014) yaptıkları çalışmada hem psikoloji bölümü öğrencileri hem de mezunlarının psikiyatrik rahatsızlıklara ilişkin bakış açılarının daha olumlu olduğu gösterilmektedir. Bu çalışmada da Grup 1'in Olgu 1 için verdikleri SMÖ sonuçları ile Yıldız ve ark.'nın (2014) yapmış oldukları çalışmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Üçüncü Bölümdeki Tartışma Konuları; Bu çalışmada, Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğine (RHYİÖ) göre her iki grubun (G1-psikoloji, G2-edebiyat ve tarih bölümler) ortalamaları gruplar arasında karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçtan edebiyat ve tarih bölümünde okuyan son sınıf öğrencilerinin ruhsal bozukluklara karşı daha fazla önyargılı oldukları sonucu çıkarılmıştır.

Halkın ruhsal hastalığı olan kişilerle yakın ilişkiler içinde olmaktan kaçındıklarını ve toplum ile hastaların olması gerektiği gibi yaklaşamamaları sosyal mesafe kavramının doğmasına sebep olduğunu belirtmektedir (Taşkın, 2004). Bu çalışmada da her iki gruba ait Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğinin sonuçları Taşkın'ın (2004) sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğinin (RHYİÖ) alt ölçeklerine ilişkin bulgular ayrı ayrı incelendiğinde tehlikelilik alt boyut ile çaresizlik ve kişiler arası ilişkilerde bozulma alt ölçeklerine ait ortalamaları gruplar arasında karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Bu sonucun

yukarıda bahsedilen Olgu 1'deki SMÖ sonuçları ve RHYİÖ'nin toplam sonucu ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğinin (RHYİÖ) "utanma alt boyutu" ölçeğine göre ise her iki grubun (Psikoloji ve Edebiyat-Tarih) ortalamaları gruplara arasında karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuç, her iki grubunda ruhsal hastalığı utanılacak bir durum olarak görmedikleri ve bu konuda utanma alt boyutuna ait sorularda aynı düşüncelere sahip oldukları şeklinde yorumlanmıştır.

Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğinin ilk iki alt boyut; tehlikeli alt boyut ile çaresizlik ve kişiler arası ilişkilerde bozulma alt boyutlarında gruplar arasında fark bulunmuştur. Özellikle Grup 2'de yer alan Edebiyat ve Tarih bölümü öğrencilerinin ruhsal hastalığa sahip olan kişileri tehlikeli olarak değerlendikleri ve bu kişilerle bireysel ilişki kurmaktan çekindikleri ve onlarla olan ilişkilerde uzak durdukları şeklinde yorumlanmıştır. Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğinin üçüncü alt boyutu olan utanma boyutunda özellikler Grup 2'deki öğrencilerin bu önyargılarından uzak durdukları dikkat çekmektedir.

Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeğinin alt boyutları kendi aralarında değerlendirildiğinde önyargıya ve uzak durmaya göre sıralandığında da utanma alt boyutu ölçeğinin en hafif, çaresizlik ve kişiler arası ilişkilerde bozulma alt boyutu ölçeğinin orta derecede ve tehlikeli alt boyutu ölçeğinin yüksek derecede yer aldığını görülmüştür.

Ünal ve ark.'nın (2010) üniversite öğrencilerinin ruhsal hastalığa yönelik inançlarını inceledikleri çalışmalarında öğrencilerin RHYİÖ göre verdikleri sonuçlara göre tehlikelilik ve utanma alt ölçeklerden alınan puanların gruplar arasında farklılık bulmuşlardır. Bu çalışmada da yapılan t-testi sonucunda RHYİÖ'nin tehlikelilik ve utanma alt ölçeklerden alınan puanların gruplar arasında farklılık bulundu ($p < 0.001$). Araştırmadaki bu sonucunda; Ünal ve ark.'nın (2010) sonuçlarıyla uyumlu olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Dördüncü Bölümdeki Tartışma Konuları; Bu çalışmadaki şizofreni ile ilgili olan Olgu 2'ye göre her iki grubun (psikoloji ile edebiyat ve tarih) Sosyal Mesafe Ölçeğine (SMÖ) göre ortalamalarının öğrenciler arasında karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark bulunmamıştır.

Bazı çalışmalarda tıp eğitiminin tek başına öğrencilerin ruhsal hastalığa karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediğini gösterirken, bu bulgunun aksine sonuçlara gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Arkan ve ark., 2011). Çalışmada öğrencilerin şizofreni bozukluğuna karşı olumsuz tutuma sahip oldukları tespit edildi.

Edebiyat ve Tarih bölümü öğrencilerinin de Olgu 1 ve Olgu 2 için Sosyal Mesafe Ölçeğine (SMÖ) göre verdikleri ortalamaları olgular arasında karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan her iki grubunda Olgu 1 ve Olgu 2'ye karşı Sosyal Mesafe Ölçeğinde aynı tavrı sergiledikleri ve Olgu 1 ve Olgu 2'yi birbirinden farklı değerlendirdiği görülmüştür. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu çalışmamızdaki Olgu 1 ve Olgu 2 örnekleri birbirinden farklı iki örnektir. Olgu 1 OKB hastasına ait bilgiler içerirken, Olgu 2 ise şizofreni hastasına ait bilgileri içermektedir. Bu nedenle her iki gruptaki öğrencilerin şizofreni ve OKB bozukluğuna karşı farklı şekilde tutumlarının olduğunu ve bunun sonucunda OKB bozukluğuna karşı

daha olumlu şizofreni bozukluğuna karşı daha olumsuz tutuma sahip oldukları görüldü.

Her iki grubun Olgu 1 ve Olgu 2'ye karşı sosyal mesafe ölçeğinde farklı tutumlarda olmalarının sebebi olarak şunlar düşünülmüştür. Bu sonucun birinci derecede olgulardaki hastalığa ve hastalara ait genel özelliklerden kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca Grup 1(psikoloji) ve Grup 2(diğer)'de yer alan öğrencilerinden demografik bilgiler kısmında, bildikleri ruhsal hastalıklar ve tehlikeli olduğunu düşündükleri hastalıklara örnek vermeleri istendiğinde birçok öğrenci örnek olarak şizofreni hastalığını yazdı. Olgulara verilen olumsuz tutumların her iki grubunda şizofreni hastalığını bilmesi ve bu hastalığı tehlikeli olarak tanımlamalarından kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Diğer bir neden olarak da Olgu 1 ve Olgu 2'deki ruhsal hastalık örneklerinin toplumdaki bireyler tarafından olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilmesinden kaynaklanabileceği düşünüldü. Ayrıca, Taşkın ve ark. (2003) şizofrenin toplum tarafından bilinen ruhsal hastalık olduğunu belirtmektedirler. Çalışma da katılımcılar bildikleri ruhsal hastalıklara şizofreni örneğini verdiler.

Arkar (1991) Akıl hastasının sosyal reddedilimi ile ilgili çalışmasında Whatley'den alıntı yaparak sosyal yakınlık gerektiren durumlarda kişilerin "akıl hastası" olarak tanımlanmış kimselerle etkileşimlerini kesme eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Ayrıca Whatley; genel olan ve kişisel olmayan ortamlarda ise ruhsal hastaların daha fazla kabul gördüğünü belirtmektedir (Arkar, 1991). Çalışmada katılımcıların sosyal yakınlık gerektiren sorulara daha olumsuz cevaplar verdikleri tespit edildi.

Daha önce yapılan Arkan ve ark.'nın (2011) ruhsal hastalıklara yönelik tutumları inceledikleri çalışmada, sağlık alanındaki öğrencilerin şizofreni ve depresyon hastalarına karşı tutumlarında farklılık olduğunu belirtmektedirler. Öğrencilerin şizofreni hastalarına karşı daha fazla reddedici ve dışlayıcı bir tutum sergiledikleri ancak depresyonlu hastaya karşı bakış açılarının genelde daha olumlu olduğunu belirtmektedirler. Buna karşın; Taşkın ve Özmen (2004) de sağlık çalışanlarıyla yaptıkları çalışmada şizofreni ve depresyon hastalarına karşı tutumlarında farklılık olmadığını belirtmektedirler. Çalışmada da Grup 1 ve Grup 2'deki öğrenciler Olgu 1 (OKB'li hasta) ve Olgu 2 (şizofrenili hasta)'ye karşı benzer tutumları gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar çalışmadaki Grup 1 ve Grup 2'deki öğrencilerin ruhsal hastalıklı bireylere karşı olan tutumlarının literatür ile uyumlu olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Ruhsal hastalıklar ile ilgili verilen eğitimin ruhsal sağlık sorunu olan hastalara karşı tutum ve inanç noktasında pozitif yönde katkı sağladığını gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (Birdoğan ve ark., 2002; Erbaydar ve Çilingiroğlu, 2010). Bu çalışmada da Grup 1'deki Psikoloji bölümündeki son sınıf öğrencilerinin ruhsal sağlık sorunu olan hastalara karşı tutumlarının pozitif yönde olduğu bulunmuştur.

Yanık ve ark. (2003) yaptıkları çalışmada, şizofreninin tedavisi ve çare arama davranışı ile ilgili, psikiyatri eğitimi alanlarda tutum iyileşmesi görülürken, şizofrenlerin toplum içinde yaşamı ile ilgili ise psikiyatri eğitimi alanların daha kötü tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Çalışmada Psikoloji bölümü öğrencilerinin Edebiyat ve Tarih bölümü öğrencileri gibi şizofreni

olgusuna karşı tutum ve inançlarının olumsuz olduğu bulundu. Dolayısıyla bu sonuç; Psikoloji bölümü öğrencilerinin almış oldukları psikoloji eğitiminin şizofreni olgusuna karşı olumsuz tutum ve inançlarının değişmesinde bir katkısının olmadığı şeklinde yorumlandı.

Ruhsal hastalıklara yönelik olumsuz tutum ve davranışların bilinmesi özellikle ruhsal bozukluğu olan kişilerin tedavilerini almalarında ve sosyal yaşamlarını sürdürmekte yaşamış oldukları problemlerin tespiti ve çözümü için önemlidir. Bu nedenle Psikiyatri ve Psikolojide tutum ve inanç araştırmaları hem tutum ve inançların daha ayrıntılı irdelenmesi hem de olumlu yönde değiştirilebilmeleri açısından gereklidir. Ruhsal hastalıklara karşı olumsuz tutumların azalması ile hastalar ve aileleri daha az olumsuz etkilenecekleri ve toplum içerisinde bütünleşme çabalarını olumlu yönünde etkileyecektir.

Çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda ruh sağlığı alanında çalışacak olan psikoloji öğrencilerinin ruhsal hastalıklara karşı olumlu tutum geliştirilmelerini sağlamak ve bakış açılarındaki olumsuzlukların giderilmesi için eğitim programlarının düzenlenmesi için katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca çalışmada tarih ve edebiyat bilim dallarında lisans eğitimi alan öğrencilerin tutum ve inançlarındaki özelliklerin belirlenmesi ile de literatüre yeni katkılar sağlanmıştır. Bu çalışmadaki sonuçların Psikoloji ve diğer sosyal bilimler alanındaki lisans eğitimlerinde verilecek olan anti-stigma eğitim programlarının düzenlenmesinde ve ruhsal hastalığı olan kişilere yönelik inanç ve tutumlarının iyileştirilmesi noktasında katkı sağlaması beklenmektedir. Elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin ruhsal hastalıklara karşı olumsuz tutum ve inançlarının olduğu tespit edilmiştir. Olumsuz tutum ve inançlar değiştirilmediği sürece ruhsal hastalığı olan kişiler tedavi almada ve sosyal yaşamlarını sürdürmede problem yaşamaya devam edecekler. Ayrıca çalışma farklı bilim dallarında lisans eğitimi alan (psikoloji, tarih ve edebiyat) öğrencilerin tutum ve inançlarındaki farklılıkları belirlenmesi ile toplumda ruhsal hastalıklara karşı farklı bakış açılarını tespit ederek yeni katkılar sağlamaktadır.

Kaynakça

- Arkar, H. (1991). Akıl Hastasının Sosyal Reddedilimi. *Düşünen Adam*, 4(3), 6-9.
- Arkan, B., Bademli K., Duman, ZÇ. (2011). Sağlık Çalışanlarının Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumları: Son 10 Yılda Türkiye’de Yapılan Çalışmalar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 214-231.
- Bilge, A., Çam, O. (2008). Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği’nin Geçerliliği ve Güvenirliliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(2), 91-96.
- Birdoğan, SY., Berksun, OE. (2002). Tıp Fakóltesi 1. Sınıf ve 6. Sınıf Öğrencilerinde Psikiyatrik Hastaya Yönelik Tutumlar. *Kriz Dergisi*, 10(2): 1-7.
- Byrne, P. (2000). Stigma of mental illness and ways of diminishing it. *Advances in Psychiatric Treatment*, 6: 65-72.
- Cohen, J., and E.L. Struening. (1962). “Opinions about Mental Illness in the Personnel of Two Large Mental Hospitals.” *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 64, 349-360.

- Corrigan, PW., Watson, AC. (2002). Understanding the impact of stigma on people with mental illness. *World psychiatry*, 1(1), 16-20.
- Dündar, SE., Oğuz, A., Aldanmaz, F. (1995). Halkın konversiyon bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk, anksiyete bozukluğu ve empotansa yönelik tutumları ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *KrizDergisi*, 3(1-2), 250-257.
- Eker, D. (1985-February). Attitudes of Turkish and American Clinicians and Turkish Psychology Students Toward Mental Patients. *International Journal of Social Psychiatry*, 31(3), 223-229.
- Eker D. (1989). Attitudes toward mental illness: recognition, desired social distance, expected burden and negative influence on mental health among Turkish freshmen. *Soc Psychiatry Epidemiol*, 23, 264-266.
- Erbaydar, NP., Çilingiroğlu, N. (2010). Tıp Eğitimi Geleceğin Hekimlerinin Ruh Sağlığı Sorunu Olan Bireylere Yönelik Tutumlarını Etkilemekte midir? *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(2), 114-125.
- Oban, G, Küçük, L. (2011). Damgalama erken yaşlarda başlar... Gençlerde ruhsal hastalıklara yönelik damgalamayla mücadele eğitim rolü. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(3), 141-148.
- Sezer, S., Kezer, F. (2013). Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Ölçeği'nin (PYAKDÖ) bir Türk örneğinde geçerlilik ve güvenilirliği. *Düşünen Adam The Journal and Neurological Sciences*, 26(2), 148-156.
- Soygür, H., Özalp, E. (2005). Şizofreni ve damgalama sorunu. *Türkiye Klinikleri*, 1(12), 74-80.
- Star, Shirley A. (1955). The Public's Ideas about Mental Illness? Chicago: National Opinion Research Center. (photocopied).
- Taşkın, OE., Özmen, D., Özmen, E., Demet, MM. (2003). Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinin Şizofreni İle İlgili Tutumları. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 40(1-2), 5-12.
- Taşkın, EO. (2004). Damgalama, ayrımcılık ve ruhsal hastalık. *3P Dergisi*, 12 (ek 3), 5-12.
- Taşkın, EO, Özmen, E. (2004). Sosyodemografik Etmenlerin Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlara Etkileri. *3P Dergisi*, 12 (ek 3), 13-24.
- Taşkın, EO. (2007). Ruhsal Hastalıklarda Damgalama ve Ayrımcılık. Stigma Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar ve Damgalama. 1. Baskı, Taşkın EO (ed), İzmir, Meta Basım Matbaacılık: 17-30.
- Ünal, S., Hisar, F., Çelik, B., Özgüven, Z. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançları. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 23, 145-150.
- Yanık M., Şimşek, Z., Katı, M., Nebioğlu, M. (2003). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Şizofreniye Karşı Tutumları ve Psikiyatri eğitiminin Etkisi. *Yeni Symposium*, 41(4), 194-199.
- Yıldız, N., Sevi, OM., Soykal, İ., Odabaşoğlu, G., Genç, Y. (2014). Psikoloji Öğrencileri Mezunlarının Psikiyatrik Rahatsızlık ve Bağımlılığa İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 15(4), 173-179.